

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Inquisitorum Praxis Circa testes

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

ref. 111. Confessarium etiam sollicitan-
tem, inventum non esse suspectum, non
tenentur remittere, sed possunt ipsi pu-
niri. p. 4. tr. 5. ref. 54. §. Non desinam. & tr.
p. ref. 7. §. ult.

INQUISITORVM PRAXIS
Circa testes.

Testes in cau-
sa hæresis.

202. † DE testibus ad torturam
necessariis, & sufficienti-
bus dictum est supra à num. 104. Nunc
aliqua dicenda sunt de differentiis, &
qualitatibus testium in generali, & eo-
rum sufficientia ad plenam probationem,
pro sententia condemnatoria ad pœ-
nam ordinariam, deque eorum exami-
ne. Igitur †

Non possunt
esse inimici
capitales.

203. Inquisitores non possunt admit-
tere in testes inimicos capitales, Ita Si-
manca titul. 64. num. 80. Imò Rojas p. 1.
2. num. 231. ait, tali inimico neque in arti-
culo mortis credendum esse, neque in
tortura; etiamsi fuerit recenter recon-
ciliatus. Quænam sit inimicitia capi-
tales, docet Clazius discept. crim. di-
scept. 34. cap. 1. num. 1. & alii. Inimicitia
non capitalis non impedit, quin ali-
quis in testem admitti possit, licet ad-
minutus. Ita Parisius lib. 4. consil. 2. n. 46
Castrus Palaus tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct.
15. §. 1. numer. 10. tenet, amicum stri-
ctum vel consanguineum inimici ca-
pitalis non esse admittendum in citi-
ne hæresis, quod generaliter, ut docet
Gabriel consil. 78. num. 8. & 24. lib. 1. de
suspectis de inimicitia, quales sunt et-
iam subditi inimici capitalis, &c. Sed
Zanchinus apud Farinacium de hæret.
quest. 158. §. 6. num. 107. tenet, admitti.
Quæ sententia amplectenda est in ca-
su, quo sunt probabiles conjecturae,
quod tales ex zelo fidei, & non ex odio
moveantur ad testificandum, ut docet
Soufa lib. 2. Aph. c. 10. num. 8. Unde di-
ctis testibus non creditur, nisi legitimo
adminiculo adjuventur. part. 4. tract. 8.
ref. 16. & 57.

Admitti pos-

204. Admittuntur tamen excommu-

nicati, criminosi, infames, socii criminu-
um, ut pater ex c. infideli factorem, de har. in
6. Unde etiam perjurus, Judæus adver-
sus Christianum apostatantem, hæreti-
cus, domestici, familiares, consanguinei,
mulieres, minores. Ita Gundisalvus de
har. q. 13. num. 10. & 12. part. 4. tr. 8. reso-
lutione 57.

105. Et quidem hi omnes admittun-
tur, etiam si alia adsint probationes, &
sine tortura, Ita Rojas singul. 183. numer.
8. Et hoc verum est si procedatur
via inquisitionis, siue via accusatio-
nis, quidquid in contrarium asserat
Barbosa, tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 5. numer.
8. Ibidem §. Dico secundò. & tractat. 6. re-
sol. 10.

206. Sed tales non admittuntur in fa-
vorem hæretici, si ab ipso adducantur.
Ita Rojas ubi supra n. 9. contra Gomez
rom. 3. cap. 12. num. 23. Admitti tamen pos-
sunt familiares, domestici, & consangui-
nei, maxime probata vitæ, sed tamquam
testes diminuti. Ita Pegna part. 3. comm.
119. contra aliquos apud Mascardum de
prob. lib. 2. concl. 857. num. 2. 4. ibid. §. Dico
tertio.

207. Item contra patrem hæreticum
admittitur filius. Qui tamen secundum
Genuensem in prax. cap. 18. num. 9. non
debet cogi, si alii suppetunt: quia
est ex privilegiatis, qui cogi debent
tantum in subsidium. part. 1. tract. 1.
4. resolutione 4. paragr. Tertia opinio, in
fine.

208. Cæterum depositio unius testis
ex inhabilibus supradictis raro sufficit
ad torturam, nisi adminiculis & gravi-
bus præsumptionibus adjuvetur. Depo-
sicio duorum sufficit, sicut etiam ad pœ-
nam extraordinariam. Ad ordinariam
verò non sufficit, nisi sint tres ad minus
vel quatuor contestes, quia cum sint in-
habiles, non integrè probant; & ideo in-
habilitas debet multitudine compensa-
ri. Ita Pegna parte 3. quasi. 64. comm. 113.
Imò Clazius discept. 17. num. 46. p. 1.
vel quatuor
contestes.
Etat. 8. resol. 57. §. Dico quarto. & resol.
123.

209. Nec item plenè quoad pœnam
ordinariam verò,
vel quatuor
contestes.
Vel duo omni
exceptione
maiores,
ordi-

Abiqua alius
probationi-
bus.
Et tortura.

Sed non in
favorem hæ-
retici.

Admittitur
etiam filius
contra pa-
trem.

Cæterum de-
positio unius
ex testibus in-
habilibus nõ
sufficit ad
pœnam extra-
ordinariam.
Sed requirũ-
tur altem
duo.

Ad ordina-
riam verò,
vel quatuor
contestes.
Vel duo omni
exceptione
maiores,
ordi-

ordinariam probatur delictum ex duobus testibus, quorum unus sit omnino integer, alter vero inhabilis. Ita Sanctarell. de her. cap. 38. dub. un. num. 7. part. 4. tractat. 8. resol. 57. §. Dico quinto, & resol. 129.

Testes singulares singulare oblativa, nihil probant Admuniculativa, & diversificatiua sufficiunt ad torturam, & ad penam extraordinariam.

210. Testes singulares alii sunt singulare oblativa, quando dictum unius repugnat dicto alterius: alii admuniculativa, quando dictum unius favet dicto alterius, ut si unus testetur de visu, alius de auditu, &c. Alii denique singulare oblativa, quando scilicet ex diversis testium dictis diversus actus in substantia colligitur, ut si unus deponat pro tali loco & tempore, alius pro alio loco & tempore. Primi ex his nihil probant. Secundi & tertii probant plusquam semiplenè, & sic sufficiunt ad torturam & ad penam extraordinariam, non tamen ad ordinariam. Ita Mascardus de prob. lib. 2. concl. 81. 6. num. 12. parte 4. tractat. 8. resolutione 57. §. Verum, & infra.

Duo testes omni exceptione maiores testificantes de duobus actibus hereticis, ut si unus dicat, reum ex observantia legis antiquæ Sabbathum custodisse, alius vero, se circumcidisse, non convincunt. Ita Rojas de her. part. 2. numer. 14. r. Sed contraria opinio Simancæ tit. 37. numer. 11. est etiam probabilis, & eam sequitur Inquisitio Lusitana. At Romana, Hispanica, ac proinde nostra Siciliæ sequitur opinionem Rojas. Porro qui dicantur testes omni exceptione majores, dictum est supra num. 110. part. 4. tractat. 8. resol. 57. §. Dico septimo, & tractat. 7. resol. 31.

Sicut si deponant de eodem, sed unus pro tali loco, & tempore, alius ab alio loco & tempore.

211. Duo testes omni exceptione majores testificantes de duobus actibus hereticis, ut si unus dicat, reum ex observantia legis antiquæ Sabbathum custodisse, alius vero, se circumcidisse, non convincunt. Ita Rojas de her. part. 2. numer. 14. r. Sed contraria opinio Simancæ tit. 37. numer. 11. est etiam probabilis, & eam sequitur Inquisitio Lusitana. At Romana, Hispanica, ac proinde nostra Siciliæ sequitur opinionem Rojas. Porro qui dicantur testes omni exceptione majores, dictum est supra num. 110. part. 4. tractat. 8. resol. 57. §. Dico septimo, & tractat. 7. resol. 31.

212. Si unus deponat de hæresi pro tali loco & tempore, & alius deponat de eadem sine loco & tempore, non convincunt. Ita Fatinaeus quæst. 64. num. 107. Si vero uterque deponat pro eodem loco & tempore, quamvis in verbis discordent, convincunt. Ita Pegna part. 3. comm. 12. contra Albertinum in cap. 1. q. 16. nu. 24. de her. part. 4. tr. 8. resol. 57. §. Dico nono, & Dico decimo.

213. Ex duobus testibus contestibus

& idoneis possunt Inquisitores punire hæreticum malæ vitæ & famæ pœna ordinaria. Ita Cabrera qq. crim. c. 1. de hæreticis. 61. & alii contra Sparhartum prax. Reg. tract. 7. c. 14. num. 2. & alios; qui tamen vel id negant de testibus non idoneis, vel de reo bonæ alioqui vitæ. Nam in ore duorum vel trium stat omne verbum, nec ab hac regula hæreticus aliquo jure excipitur. Nec obstat quædam nomina testium reo hæretico non publicentur, quin idonei esse possint & omni exceptione majores; nam hic defectus Inquisitorum diligentia superabundanter impeditur. Sed hæc dicta sunt in rigore loquendo: nam nostra Inquisitio Hispanica ad pœnam ordinariam regulariter tres contestes & idoneos testes requirit, part. 4. tractat. 7. resol. 32.

Duo testes idonei convincunt reum mala vitæ & famæ.

Sed Inquisitio Hispanica requirit tres.

214. Præsumptiones & indicia, quantumvis plenè probata, sicut non sufficiunt ad pœnam ordinariam in aliis delictis, ex Glossa verb. illorum in cap. veniens 1. de testibus: ita nec in crimine hæresis, in quo probationes debent esse luce clariores ratione majoris periculi. Ita Simanca tit. 50. num. 21. tit. 51. num. 2. & in Ench. tit. 34. numer. 1. contra Locatum verb. hæreticus num. 22. Et de eisdem videtur expressè in cap. litteras, de præsumptionibus. Sufficiunt ergo ad pœnam extraordinariam, trirremium v. gr. fustigationis, exilii, carceris, &c. Ita Pegna parte 2. comm. 80. Quamvis Menochius conf. 82. numer. 144. putet, solum sufficere ad pœnam pecuniariam, part. 4. tract. 8. resol. 36. f. licet infra in resol. 116. videatur sibi contrarius. f.

Præsumptiones, & indicia non sufficiunt ad damnandum reum ad pœnam ordinariam. Sed tantum ad extraordinariam, trirremium, fustigationis, Exilii, &c.

215. Ex duabus semiplenis probationibus non confurgere unam integram, ait Doula Aph. lib. 4. cap. 5. num. 10. ex qua Inquisitores possint reum punire pœna ordinaria, quia sunt in suo ordine diversæ, ac proinde inanimabiles. Sed contrarium tenent Eocatus verb. testis, & Rojas singul. 88. num. 16. quia utraque semiplenè probatio tendit in eundem finem. Dicedum tamen cum Canterâ qq. crim. cap. 9. n. 2. secundam opinionem procedere.

Dua probationes semiplenæ non convincunt ad faciendam unam integram pœnam ordinariam.

si præterea adsint alia iudicia, secus procedere primam: & hoc pacto concordare posse. Inquisitio verò Hispanica sequitur absolutè primam sententiam, etiamsi adsint alia iudicia, *part. 4. tract. 7. resol. 30.*

Testes in S. Officio interrogari possunt, licet non contestata, & parte non citata. Et capi possunt ad instanciam Fisci ad perpetuam & memoriam.

216. Quoad interrogationem testium, in crimine hæresis interrogari possunt lite non contestata, & parte non citata ac recipi ad instantiam Fiscalis ad perpetuam rei memoriam, quia Inquisitores procedunt simpliciter & de plano. Et sic recepti faciunt fidem in plenaria iudicio. Quod practicum vidit Canteria *qq. crim. cap. 2. quæst. 1. num. 6.* in Inquisitione Regni Galiciæ, & videtur provisum in text. *cap. in favorem fidei de har. in 6.* Sed negat Bartolus in *l. fin. ff. de questione & Felinus in cap. 2. de testibus ibidem & resolutione 115.*

Debent autem interrogari an sint Iudæi, Sarraceni, &c.

217. Inquisitores possunt & debent interrogare testes an sint Iudæi, aut Sarraceni, & sic practitari testatur Canteria *qq. crim. c. 2. num. 41.* Et quamvis hoc durum videatur, cum nemo teneatur suam turpitudinem patefacere, unde communis opinio apud Felinum in *cap. cum causam, de testibus, num. 44.* contrarium tenet; sustinetur tamen in favorem fidei, & fundatur in quadam Instructione Inquisitionis apud Cantariam, qui aliam probationem addit, nimirum, quia est maxima præsumptio contra testem ex tali genere, quod non dicat veritatem contra reum ejusdem generis, idque est multum adnexum causæ principali, ut probari potest ex *cap. quia verisimile part. 4. tractat. 8. resol. 114.*

Et recipi coram duobus Religiosis.

218. Quando Inquisitores recipiunt testes, præter secretarium adhibere debent duas personas Religiosas. Ita habetur in *cap. ut officium, §. verum, de har. in 6.* Sed ibi Simanca *titul. 64. nu. 9.* nomine Religiosorum intelligit etiam Clericos, & Pegna *part. 3. quæst. 63.* laicos graves & prudentes. Quæ opinio vera est, non solum in defectu Clericorum, ut docet Genuensis *cap. 68. numer. 1.* sed etiam data eorum copia. Sed in Tri-

Aut Clericis, vel etiam laicis prudentibus.

bunali Hispaniæ semper adsunt quinque personæ, Judex, testis, scriba, & duæ religiose personæ, religiose inquam non habitu, sed virtutibus, ut docet Paramus *lib. 3. quæst. 4. num. 50.* Quando testes contra hæreticos recipiunt Episcopi Repertorium *v. exam. test.* ait non teneri religiofas personas adhibere, sed optimè Pegna ubi *suprà* teneri docet *par. 4. tr. 8. resol. 12.*

219. In aliis delictis æquum est testes confrontare cum reo, ex *l. si postulare v. rini, §. quæstioni, ff. ad legem Iuliam de adult.* Sed hoc Inquisitores in causa hæresis facere non debent, & habetur in Instructione Toletana *ann. 1561. num. 72.* Et docet Sanctarellus *de har. cap. 39. dub. 4. numer. 22.* Ratio est, quia ex hoc testes abstinere à denunciando. Genuensis *prax. cap. 68. num. 6.* id admittit in duobus casibus. Primò, quando testes sunt locii criminis. Secundò, quando judicatur abesse periculum, ut si testis sit vilis, qui parum curat de bona fama, ut meretrix, &c. In quibus, vel aliis casibus quàm cautè, & quo modo & forma talis confrontatio sit faciendâ, Inquisitores videant, Scaccia *de iudic. lib. 1. cap. 87. numer. 19 part. 4. tractat. 8. resol. 63.*

Non tamen confrontari cum reo.

Nisi in certis casibus.

Et tunc cum magna cautela.

220. Testes in summario recepti, & cum juramento sic examinati debent iterum interrogari, sed ut vulgo dicitur, ratificari: aliter non faciunt fidem in iudicio. Nec sufficit, quod reus habeat illos pro repetitis. In hac autem ratificatione ait Simanca *titul. 64. num. 24.* non solere prius dictum Inquisitores ostendere, ut sic agnoscant, an verum dixerint: si enim falsum dixerunt, nisi valde memores sint, in ratificatione diversificabunt: Sed, si longum tempus à priori dicto secutum sit, inhumanam hanc sententiam appellat Roias *singul. 206. numer. 2.* cum hominum memoria labilis sit: Et testem cautè dicere debere, quod si aliter dixit in alia examinatione, ad illam se refert, in qua melius recordabatur. Sed modum ratificationis ponit Instructio Toletana, quæ *ann. 1561. num. 30.* in illa duos honestos Ecclesiasticos

Postquam vero in summario recepti sunt, debent ratificari.

Coram duabus personis

Ecclesiasticus, abfente Fiscalis.

cos praefentes exigit, & ann. 1576. num. 3 ab ea Fiscalem excludit, part. 4. tractat. 8. resolutione 14.

Sed quid si in ratificatione diversificens? Monendi sunt de diversitate, & interrogandi de causa, scribendo quidquid respondendum, standū enim est secundo dicto. Si in primo deposuerit innocentiam, & in secundo haeresim secus si contra.

231. Si posteriora testium dicta cum prioribus non congruant, tunc ait Simanca titul. 24. num. 4. legenda esse illis priora, & interrogandos, cur tam varia dicant? Monendos, ut in veritate maneant, & quidquid responderint, scribendum esse. Et si facilliter mittendos in carcerem, si ve id causa postulat, torquendos & puniendos esse. *ibid. §. Notandum etiam quod.*

232. Si testis in priori dicto deposuit innocentiam, & in ratificatione revocat prius dictam, & deponit haeresim, statur secundo dicto: quamvis in aliis delictis stetur primo. Ita Covarruvias lib. 2. var. cap. 13. num. 9. & alii. Quae doctrina vera est, non solum quando testes deponunt contra se, & suos complices; sed etiam contra alios. Sed quid, si in priori dicto deposuit haeresim, in ratificatione autem negat? Mihi non displicet Delrius lib. 5. sect. 5. & Simanca tit. 64. num. 59. docentes, quod in hoc etiam casu standum sit secundo dicto, quando constat talem revocationem non levitate, aut pretio, &c. sed zelo Catholicae fidei factam esse, quia in indicio servari debet aequalitas. Sed quia contraria sententia est communis, ideo ab illa non recedo. Et haec omnia probantur ex cap. *accusatus §. licet*, ibi, *contra se & alios complices deponendo*, iunctis verbis praecedentibus, *tam de se, quam de aliis super facto haeresis, &c.* Ex quo ait Trevian. lib. 2. decis. 59. num. 13. sancitum esse, quod in causis fidei inter duo dicta jurata standum est illi, quod fidei favorem concernit. *part. 4. tract. 7. resolutione 22.*

Si reus testibus nihil opponat, habentur pro idoneis. Debent tamen Inquisitores illorum vitam, & ed-

233. Si reus nihil testibus opponat, ex cap. *presentium de testibus*, testes praetulerunt idonei, & omni exceptione majores. Unde quamvis Ciazzius *discept. 22. §. num. 27* doceat, quod, ubi requiritur testis omni exceptione major, ut requiritur in sacro Inquisitionis Tribunali, Fiscus probare teneatur, testem esse talem; id tamen Sacra Inquisitio

non observat. Negari tamen non potest quod Inquisitores debeant testium vitam & conditiones inquirere, quamvis illis reus nihil opponat. Maxime quia illorum nomina reo non revelantur. Ita Albertinus in cap. 1. de har. in 6. questione 16. num. 32. part. 4. tract. 8. resolutione 124.

234. Exceptiones in causa haeresis, contra testes non admittuntur, nisi sint inimicitiae capitales, conjurationes, subornationes, & adsummam tales, quae illos penitus rejiciant. Ita Simanca in *Eneh titul. 35. num. 3. ibid. §. Non desinam.*

235. Quamvis autem oppositiones testium in causa appellationis in aliis causis non admittantur, in causa tamen haeresis, in qua proceditur de plano, & sine strepitu, Cantero *qq. crim. cap. de prob. per test. §. de plena prob. num. 58.* tenet admitti, etiam in causa appellationis, ubi haec locum habuerit etiam in quacumque parte, & (ex clementia iudicis) etiam post conclusionem in causa. Et citat *Instructioem Madrilianam ann. 1561. numer. 38. part. 4. tractat. 8. resolutione 137.*

ditionis inquirere.

In causa haeresis non admittuntur exceptiones, nisi penitus rescipientes.

Oppositiones vero ex Cantero admittuntur etiam in causa appellationis. Etiam in quacumque parte.

INQUISITORVM PRAXIS

In torquendo.

236. Falconus *reg. 468. numer. 5.* cum multis aliis asserit, reum torquera posse sine data copia indiciorum & defensione, si ab ipso non petatur, idque colligi ex l. *unius §. fin. ff. de quasi. sibi, postulante reo.* Et ideo Navarrus lib. 5. *consil. 8.* excusavit quendam Inquisitorem, qui multos reos torqueri iussit absque data copia indiciorum, & absque termino, ad defendendum; quia non petierunt sibi dari. Dicendum est est tamen cum Simanca *tit. 52. num. 8.* & aliis communiter, reo antequam torqueatur dandam esse copiam indiciorum cum dilacione & termino ad defendendum. Et ideo in nostra Inquisitione Hispanica, ut observat Paramus lib. 3. *quest. 4.*

priusquam reus torqueatur, dari ei debet terminus ad defendendum cum copia indiciorum.